

találni azt a jogi hátteret, amely biztonságosan tudta működtetni a Magyar Házat, különösen az állandóan változó, alakuló hazai jogrendszerben. Az elmúlt esztendőben azok a Magyar Házak tudtak a lehetőleg nyabban működni, amelyek önálló jogi személyiséget szereztek, vagy az épületet fenntartó, a tulajdonjogot gyakoroló civilszervezet házvásárláskor már rendelkezett ezzel a státussal. Egyértelmű, hogy egy nyugodt bel- és külpolitikai háttérrel rendelkező intézetben eredményesebben folyik a tevékenységek megtervezése, a kapcsolattartás a hazai román és kisebbségi kulturális intézményekkel, civilszervezetekkel, illetve a magyarországi és az anyaországon kívüli régiók hasonló intézményeivel, valamint a világ magyar diaszpórájában tevékenykedő Magyar Házakkal.

A romániai magyar nemzetstratégiában az elmúlt két évtizedben a szórványkérdés prioritást élvezett. Ebben az időszakban a szórványkollégiumok kiépítése mellett a Magyar Házak intézményeinek a megjelenése és fenntartása hazai magyar közösségünk legnagyobb megvalósításai közé tartozik. A szórványosodáson – nemcsak nálunk, de a Kárpát-medence egész területén – csak úgy lehet eredményesen változtatni, ha összmagyar kérdésként kezeljük. Nem elég nemzettudat-erősítő programok kitalálása és levezetése a szórványközösségek számára (ezeknek inkább szimbolikus hatásaik vannak), hanem: egyrészt magyar (kulturális) intézményeket kell ezeken a területeken felállítani és a hosszú távú működésüket összmagyar összefogással biztosítani, másrészt az ezekben a közösségekben megjelenő magyar vállalkozó rétegnek a munkáját kell erősíteni és támogatni. Kultúra és gazdaság egyszerre történő felélesztése tud, véleményünk szerint, életképessé tenni egy közösséget, így a szórványban is pozitív demográfiai változást hozni. A szórványban az intézményesülés folyamata számos mai hazai példát is hozhatunk, mint a Kallós Zoltán Alapítvány tevékenység-

ge Válaszúton, a Téka Alapítvány munkája Szamosújváron, Bőjte Csaba atya áldásos országos lefedettségű ügyködése a hátrányos helyzetű magyar gyerekek megmentése érdekében, és még folytathatnánk a sort. Történeti visszatekintésben pedig ott van Kun Kocsárd gróf által az EMKE-nek adományozott, és 1892-ben Algyógyon, (Hunyad megyében) a nagyon elszórványosodott magyarság körében létrehozott Székely Mezőgazdasági Iskola. Ennek a tanintézetnek a megjelenése rövid időn belül pozitív demográfiai változást hozott az egész vármegye magyar közössége számára. Igaz, az iskola működtetésében és fenntartásában az EMKE mellett a korabeli magyar állam is jelentősen kivette a részét.

A romániai Magyar Házak tevékenységének erősítése (főleg a magyar identitás megőrzésében és továbbadásában, vagyis kulturális téren) érdekében ezeket az intézményeket hálózatba kell szervezni. Véleményünk szerint az EMKE által 2009-ben elkezdett hálózatépítő folyamatot ki kell terjeszteni. A hálózattal a hazai szórványon belül élő kulturális szövetet lehetne létrehozni, melynek minden egyede öntevékeny és önálló intézmény, együtt viszont a tömbmagyarság kulturális erejével bíró magyar entitássá válhat. A hálózat lehetővé teszi ezen intézmények közös fellépését saját kultúrpolitikájuk megvalósítása érdekében, vagy adott esetben éppen a politikával szembeni érdekérvényesítést tudnak így jobban képviselni. A hálózat működtetésére egy önálló jogi személyiséggel rendelkező intézményt kellene létrehozni (például a Magyar Házak Szövetsége – MaHáSz), amely az EMKE égisze alatt működve az ernyőszervezetnek az eddigi hálózatépítő tevékenységét használná ki. A MaHáSz mint hálózati működtető és építő tevékenysége a jövőben kiterjedhetne akár a Kárpát-medence térségére vagy éppen a nyugati magyar diaszpóra ilyen intézményeire is.

Dáné Tibor Kálmán

NYELVI ÉS KÖZÖSSÉGI REVITALIZÁCIÓ

Székelyek a szórványért

■ 1. A *Székelyföld-szórvány partnerségi program* eddigi öt éve alatt mindkét fél komoly hasznót húzott az együttműködésből, és számottevő tapasztalattal lett gazdagabb. A nyelvi és közösségi revitalizációra szoruló, bajlított dél-erdélyi magyarság új jövőképpel

szembesül, amikor a székely programszervezők megjelennek. Egyre termékenyebbnek bizonyul az a viszonyulási alapelv, miszerint „...ne arról beszéljünk, hogy honnan mikor fogy el a magyarság, hanem hogy merjünk és akarjunk hinni abban, hogy igenis van ma-

gyar élet és magyar jövőd a dél-erdélyi szórványtelepüléseken is, és igenis van esély arra, hogy a szórványközösségek is fennmaradjanak, és létszámukban, erejükben, tudásban, értékben gyarapodjanak.”

Az eddigiektől eltérő paradigma – a jó két évtizedes belső tisztázás után kiérlelt új modell – lényege: célszerűbb a tömb felől indítani az erdélyi magyarság tömbön kívüli része fele való közelítésben is. Ez pedig Kovászna és Hargita megyei kezdeményezésekben öltött eddig testet. A két megye közti munkamegosztásban a Szeben, Hunyad és Fehér megyei magyar közösségek Háromszéknek jutottak, ezekhez újabban Brassó is csatlakozni kíván, míg Hargita megye főleg a Beszterce-Naszód megyeiek, a bánságiak, az aranyosszékiek, valamint a mezőségek gondozását karolta fel. Lélekemelő, kimondottan megható momentumokról számoltak be a szervezők.

2. *Takács Aranka, Vajdahunyad:* Hogy a program mit is jelent, akkor lehet igazán megérteni, ha átéljük. És akkor lehet igazán átélni, amikor látjuk a nyugdíjas néni szemében a könnyet, mert több évtized után ennek a partnerségnek köszönhetően ismét magyar néptáncot lát falujában. Vagy amikor a Hunyad megyei vegyes családból származó kisiskolás hazatérve élete első székelyföldi kirándulásáról arról az élményről számol be édesanyjának, hogy ott minden egyes gyermek magyarul beszél! Az egyik tizedik osztályos fiú nem akarta felvenni a népviseletet, mert azt hitte, kinevetik. Két évig állandó résztvevője volt az identitásmegerősítő programoknak, s tizenkettedik végén szüleitől ballagásra Bocskai-viseletet kért.

Tamás Sándor, Kovászna megyei tanácselnök: Betekinthetünk például az abrudbányai magyar közösség életébe, mely a város lakosságának mindössze egy százalékát alkotja. Csodáljuk, ahogy városuk főterén megszervezik – a helybeli román lakosság nagyszámú részvételével – az Abrudbányai Magyar Közösség Napját.

Kis Csilla, szervező: Tősgyökeres székelyföldi vagyok, csak ott tudtam igazán fel fogni, mit is jelent, hogy az anyanyelvüket sokszor már csak törve beszélő emberek mennyire magyarnak érzik még mindig magukat. Megható volt látni Szeben megyében, olyan településen, ahol nyolcvan éve magyar előadás nem volt, ahogy odamentek a háromszéki táncosokhoz, és megsimogatták a népviseletet, a székely ruhát, mert olyat még sohasem láttak.

3. Az ötévi tapasztalatok összegezése rendjén megtudjuk, hogy a program beindulása után 2010-ben tartották az első rendezvényeket Hunyad megyében, mégpedig

Déván, Vajdahunyadon, Petroszényban és Lupényban. Feltérképezve a helyzetet, olyan kapcsolatokat kerestek, ahol volt már valami magyar élet, támaszkodva az iskolákra, egyházakra, RMDSZ-szervezetekre, fokozatosan tágitva a települések körét. A közösségépítő személyeket keresték fel, illetve neveltek, ezeknek támogatást nyújtottak. Olyan kapcsolati hálót sikerült közben kiépíteni, mely mára maga is kezdeményez. Külön törekvésük ma, hogy újabb településeket keressenek fel, az idén például Nagymedvésen a sor. A szórványbeliek többnyire kulturális műsorokat kérnek, meghívók érkeznek a hagyományos Hunyad és Szeben Megyei Magyar Napokra. Víttek kiállítását, de színházi előadást is. Mivel évtizedek óta ott erre nem volt példa, közönségnevelés is folyik. Előbb egy-egy népies darabot, egy bábelőadást lehet bemutatni, szép lassan egy fotó- és festménykiállításra is sor kerülhet a hagyományosabb fajtából, mert az alternatív kultúrára még egyáltalában nem vevők az ottaniak. Egyelőre új intézmények létrehozására nem került sor, a létezők megerősítése folyik emberi és szakmai kapcsolatok építése, tapasztalatok átadása révén. Szakemberekre, anyagi támogatásra nagy szükség mutatkozik.

Winkler Gyula EU-ekvivalens örmömmel nyugtázta, hogy harmadik félként az anyaországi testvértelepülések is kinyújtották segítő kezüket a dél-erdélyi szórványok felé. A programok fokozatosan differenciálódnak, az ifjúság bevonása a szerep- és felelősségvállalás mozzanatáig jutott némely helyeken.

A körülmények érzékeltetése végett hadd szóljak egy közép-erdélyi kezdeményezésről. A település megnevezésétől helyi kérésre eltekintek. A szervező a kb. háromszáz fős közösséget kettős szórványnak nevezi, mivel az vallásilag is elszigetelt a helyiek többségétől. A közös munka az idők által megviselt istenháza restaurálásával kezdődött, ez vezetett el a tervig, hogy magyar házat kellene építeni, „ahol nem lesz szégyen magyarul megszólani”. Hosszas folyamat lesz, a közösség tagjai ugyanis ma már egymás közt is inkább románul beszélnek, itt tehát a magyar nyelvnek nemcsak a tekintélyét kell visszaadni, hanem mindennapi visszahonosítását is külön ötletekkel kell szolgálni. Magyar nyelvtanfolyamot is beindított a szervező, némi lendület után az érdeklődés visszaesett, viszont szorgalmas román óralátogatók ma is kitarának az ingyenes lehetőség mellett. A szervező most nyitni készül, hogy művészek stb. meghívásával fokozza művelődésünk és nyelvünk presztízsét e kezdeti lépésnek, a közösségi igény éledezését követően.

4. A Székelyföld–szórvány partnerségi program nem került el az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület figyelmét sem, és az idén Kún Kocsárd-díjban részesítette Tamás Sándort, Kovászna Megye Tanácsának elnökét. Aki a díjjal kapcsolatosan úgy nyilatkozott a sajnónak, hogy ezt nemcsak ő kapta, hanem mindazok, akik az elmúlt években együtt dolgoztak a szórvány és Székelyföld kapcsolatának intézményesítéséért: városi önkormányzatok, iskolák, könyvtárak, művelődési egyesületek.

„A Székelyföldről mindig azt nézték elődeim és mások is – fejtette ki a Tamás

Sándor –, hogy miként lehet magyarországi testvérkapcsolatokat kialakítani. Gyakorlatilag, amíg magyarokat kerestünk, átrepültünk Erdélyen, és közben nem vettük észre, hogy Erdélyen belül vannak olyan magyar közösségek, ahol magyar emberek nagyon alacsony számbeliségben élnek. Ezen 2009-től változtattunk, amikor Winkler Gyulával Sepsiszentgyörgyön átbeszéltük, hogy miként lehetne a szórvány és Székelyföld kapcsolatát megerősíteni, kiépíteni.”

B. Kovács András

„GYÓGYÍTÓ TÜKÉNT” A TÜRI SZÓRVÁNYBAN

A Balázsfalva melletti szórványtelepülés, Tűr a múlt év októberében ünnepelte alapításának hétszázéves évfordulóját. A településen mintegy háromszáz magyar él, nagyrészüik (kétharmaduk) azonban már nem beszéli az anyanyelvét. A kis szórványközösség lelki támasza a katolikus lelkész: a Magyar Érdemrend Arany Érdemkeresztjével 2013. október 5-én kitüntetett Kémenes Lóránt Zoltán, akit hívei egyszerűen csak Lóri atyának szólítanak. Az évfordulós ünnepségek idején még a „félíg kész” Magyar Ház földszinti előadó- és kiállítóterében szólaltatta meg munkatársunk a plébánost. A Kossuth Rádió Határok nélkül című műsorában elhangzott beszélgetés óta (2013. okt. 7.) a türiek elkészültek a tetőcserével, az alapozást megerősítő munkálatokkal, a veranda újjáépítésével, terek és falak kialakításával, a víz- és gázvezetékek, valamint a központi fűtési rendszer beszerelésével, a vizesblokkok kialakításával, a kerítésépítéssel. (Szerk.)

■ – *Mit jelent a kicsiny magyar szórványközösségnek, hogy megünnepelheti a falualapítás 700. évfordulóját?*

– Ez a nap nemcsak a környék, a Küüllő-szög, hanem minden magyar ünnepe; a bátorító, a megerősítő találkozás; hiszen itt vagyunk Miskolctól Gyergyószentmiklósig, Magyarbényétől Barótig, Gyimestől Marosvásárhelyig nagyon-nagyon sokan, akik mind ugyanazon a nyelven beszélünk. Itt vagyunk, és lassan *ithon* is kezdünk lenni. A türiek közül ma néhányan már ki is merték mondani, milyen érzésekkel várták ezt a – Húsvétkor bejelentett – ünneplést. Akkor úgy fogalmaztam, hogy van feltámadás népi, nemzeti és közösségi szinten is. Azóta pedig minden vasárnap elhangzott újra meg újra, hogy van feltámadás. És erre a feltámadásra nagyon sokan egészen hitelesen készültek, teljesen „evangéliumi módon”, pontosan úgy, mint az apostolok: óriási rettegésben. Ha a félelmük beigazolódik, akkor itt kő kövön nem marad. De nem ez történt, már a második napját üljük ennek a rendezvénysorozatnak, és a Jóisten békéje leng be mindent. Csak most merik kimondani az emberek, hogy mennyire félték; hogy

mi lesz itt, hogy majd értük jönnek, elviszi őket a nagy fekete autó. A múlt árnyai köszönnek vissza ezekben a félelmekben, hogy ha magyarul szólalnak meg, akkor lefénnyképezik, követik, megjegyzik őket. Ez tehát a múlt, a most pedig az a pillanat, amely cico-mázás nélkül próbálja felidézni az elmúlt hétszáz évet, de ez a momentum főként a jelenről szól, oly módon, hogy utat mutasson a holnap felé.

– *Lóri atya, Ön ezt a lelki, közösségi feltámadást, megújulást valójában nem Húsvét óta, hanem immár hét éve készíti elő, folyamatos, kitartó munkával.*

– A feltámadás nem tőlünk jön, és ez a jó benne. Mi ebben a folyamatban csak partnerek lehetünk. Én tudom, most már egyre világosabban érzem és látom, hogy az én személyes jelenlétem itt ahhoz hasonlítható, ami a kórház intenzív osztályán történik: nem kérdik meg a beteget, hogy adjanak-e infúziót vagy sem, hanem egyszerűen beszúrják a tűt a vénába. Na most, ha magamat valahol el kellene helyeznem ebben az állapotban, akkor azt mondanám, hogy ez a tű vagyok, ami szúr, mese nélkül szúr, viszont egy olyan parányi cső is egyben, amelyen